2. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітично-довідкові матеріали в 2-х томах: Загальні засади енергозбереження / За ред. В.А. Жовтянського, М.М. Кулика, Б.С. Стогнія. – К.: Академперіодика, 2006. – Т.1. – 510 с.
3. Комунальна теплоенергетика України: Стан, проблеми, шляхи модернізації в 2-х томах / За ред. А.А. Долінського, Б.І. Баска, Є.Т. Базєєва, І.А. Пироженко. – 2007. – Т.1. – 394 с.
4. Закон України «Про теплопостачання» від 02 червня 2005 року, №2633-IV.
5. Закон України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року, №1682-III.
6. Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» від 9 липня 2010 року, №2479-VI.
7. Державне управління: основи теорії, історія і практика: Навчальний посібник / В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній, М.М. Іжа, Г.І. Арабаджі. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.
8. Михасюк І.Р., Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: Підручник. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 220 с.
9. Дідківська Л.І. Головко Л.С. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 213 с.
10. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року, №2210-III.
11. Новосельцев О.В., Євтухова Т.О. Механізм економічного стимулювання енергозбереження на підприємствах комунальної власності // Проблеми загальної енергетики. – 2003. – №8. – С.40-47.
12. Ковалко О.М., Євтухова Т.О. Теоретико-множинна модель багаторівневої системи організаційно-технологічного управління енерговикористанням у системах з ієрархічною структурою // Енергетика: економіка, технології, економіка. – 2010. – №2. – С.42-49.

Рецензент: Кирик В.В., д.т.н., професор.

УДК 330.341.1:332.146.2

Коврига О.С.,
к. держ.упр.,
доцент кафедри державного управління
та місцевого самоврядування
Академії муніципального управління

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТІВ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Визначено принципи державного регулювання формування інститутів та систему інститутів, що формує інституціональне середовище.

Определены принципы государственного регулирования формирования институтов и определена система институтов, которая формирует институциональную среду.

Certain principles of the state regulation of forming of institutes are the that certain system of institutes, that forms a institutional environment.

Постановка проблеми. Сучасні процеси формування інституціонального середовища в значній частині країн істотно відстають від

проведення організаційних заходів зі створення елементів ринкової інфраструктури, відомих із досвіду розвинених країн. Створення комерційних банків, бірж, інвестиційних посередників, номінального ринку цінних паперів зовсім не гарантує відповідних державних і корпоративних фінансів, ефективного ринку капіталів, зростання інвестицій у реальний сектор економіки.

Досить значна кількість підприємств та організацій і фізичних осіб чинять опір, здавалося б, розумним вимогам влади та дотримуються правил і норм поведінки, що погано узгоджуються з новими ринковими інститутами. Це пояснюється тим, що формування інституціонального середовища передбачає актуалізацію намірів та створенні відповідного середовища в суспільстві. Актуалізація намірів здійснюється за допомогою інститутів влади та інших суб'єктів інфраструктурної взаємодії (домогосподарства, фірми). Отже, формування відповідного інституціонального середовища в першу чергу залежить від державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Започаткування інституціональної теорії пов'язано з іменами таких відомих учених як Д. Норт, Т. Веблен, У. Мітчелл, Д. Коммонс та ін. Значним внеском у дослідження питань формування інституціонального середовища стали праці таких українських та російських учених, як Л. Абалкіна, В.Д.Бакуменко, П. Бєлєнького, В. Бодрова, О. Братути, О. Вальдрат, О. Власика, М. Голикова, В. Геєця, В. Голян, З. Герасимчука, А. Дєгтяра, М. Долішного, А. Задоя, Л. Зайцевої, О. Іваницької, М.Корецького, Н. Коржунова, В. Тарасевича, А. Ткача, М. Хвесика, В.Якубенко та ін.

Постановка завдання.

Визначити принципи державного регулювання формування інститутів та систему інститутів, що формують інституціональне середовище.

Виклад основного матеріалу. Сучасна ситуація в економічній науці має нагальну потребу в дослідженні параметрів моделі ринкової системи, що розвивається. Важливе значення тут має комплексне і усестороннє вивчення економічних процесів, що протікають в економіці даного періоду. Цьому повною мірою сприяє інституціональний підхід, відповідний, на наш погляд, реальному стану речей в українській економіці. Інституціоналізм - це напрям в економічній думці, що робить головний акцент на аналізі інститутів.

Вперше проблема інститутів була фундаментально досліджена Т. Вебленом (1857–1929), основоположником старого інституціоналізму. Інститути, по Т.Веблену, це звичні способи «здійснення процесу суспільного життя в її зв'язку з матеріальним оточенням, в якому живе суспільство» [1, с. 204]. Іншими словами, до інститутів відносяться різні правила і стереотипи поведінки, частина з яких закріплена у вигляді правових норм і суспільних установ.

При визначенні суті інституту Т.Веблен виходив з двох видів явищ,

що впливають на поведінку людей.

З одного боку, інститути - це «звичні способи реагування на стимули, які створюються обставинами, що змінюються». З іншого - інститути - це «особливі способи існування суспільства, які утворюють особливу систему суспільних відносин» [2, с. 5-6]. Перші виявляються як певний набір неформальних правил, що включають звичаї, традиції, навики; другі виступають у вигляді формальних складових, до числа яких входять система установ (ринки, фірми, банки) і система правових норм (закони, укази, ухвали, інструкції і т.д.).

Досить часто поряд з поняттям «інститут» використовують і поняття «інституція». Проте до цього часу не вироблено єдиної концепції щодо змісту поняття "інституція". Так, Даглас Норт [3, с.45] вважає, що інституції – це правила гри в суспільстві, придумані людьми обмеження, що спрямовують людську взаємодію в певне річище. Структуруючи стимули в процесі людського обміну, у тому числі економічного, інституції знижують ступінь невизначеності економічного розвитку, впливаючи на функціонування економіки через дію на витрати обміну та виробництва.

Іноді у економічній літературі зустрічається використання понять «інститут» та «організація» як синонімів. Але, організаційну складову інституціональної системи доцільно відрізняти від загальноприйнятого поняття «організація», під якою розуміється сукупність людей, об'єднаних загальними інтересами, або місце для ухвалення рішення. Організації виконують важливу роль в інституціональних змінах.

Д.Норт підкреслює роль організацій як рушійної сили інституціональних змін, наголошуючи на взаємодії між інституціями і організаціями. Останні створюються з певною метою внаслідок сукупності можливостей, породжених існуючою сукупністю обмежень, зокрема інституціональних, і стають головними передумовами інституціональних трансформацій під час спроб досягти своїх цілей [4, с. 28].

Види організацій можуть бути найрізноманітнішими: це і державні органи і установи (політичні партії, парламент, уряд, міністерства і відомства, мерії, сільські адміністрації та ін.); це і економічні структури (домогосподарства, фірми і підприємства та ін.); це і суспільні установи (добродійні організації, церкви, клуби, спортивні організації та ін.); це і освітні установи (школи, коледжі, університети, центри професійною навчання та ін.) [5, с. 127-128].

Навіть якщо правила гри однакові в двох країнах, різними можуть бути норми поведінки громадян цих країн, їх цільові установки, а також способи і методи контролю за дотриманням даних правил. До того ж інституціональна система будь-якої економіки породжує як продуктивні, так і контрпродуктивні стимули для організації, економічна історія країни об'єднує різні тенденції розвитку. Якщо зворотний зв'язок фрагментарний, а трансакційні витрати великі, то напрям розвитку формуватиметься суб'єктивними моделями гравців [6, с. 35]. Тут формуються різні

інституціональні обмеження і своєрідні інституціональні пастки, під якими розуміються «неефективні стійкі норми». Їх виникнення пов'язане з таким пристосуванням державного регулювання формування інституціонального середовища до умов невизначеності, яке знижує трансакційні витрати діяльності на основі використання колишніх інститутів і норм поведінки (ефект координації, що означає, що «чим більше людей слідує нормі, тим менш доцільно відхилятися від неї»). Неформальні інститути старої економічної системи сприяють закріпленню цієї норми (ефект сполучення і культурна інерція), виникають групи тиску, що перешкоджають зміні діючих норм і введенню нових, ефективніших. При стабілізації економічної системи і появі нових формальних інститутів, перешкоджає те, що нижчим трансакційним витратам дії нових інститутів, протистоять високі витрати трансформації, адаптації до них. Система потрапляє в «змішану рівновагу», коли переваги однієї норми над іншою нівелюється через високі витрати трансформації. Потрапивши в інституціональну пастку, економічна система виходить на неефективну траєкторію розвитку [7, с.16].

Основними факторами державного регулювання формування «інституціональних пасток» в українській економіці є: захоплення макроекономічною проблематикою і недостатня увага до мікроекономічних та інституціональних перетворень; ігнорування послідовності, внутрішньої логіки і взаємопов'язаних заходів постсоціалістичних перетворень; необдумане впровадження формальних інститутів без урахування культурного фактора, що веде до інституціонального конфлікту.

Розділення інститутів на формальну і неформальну групи має важливе методологічне значення для аналізу сучасної ситуації. Згідно неоінституціональному підходу розузгодження і суперечність формальних і неформальних інститутів закономірно властива періодам кардинальної перебудови інститутів.

Одним з моментів, що визначає державне регулювання формування інститутів, є неповнота інформації для правильнішої оцінки варіантів вибору та їх наслідків. Виникнення і розвиток економічних інститутів є реакцією на відсутність вичерпної інформації, необхідної для оцінки характеристик обміну.

Неокласичний підхід, абстрагуючись від реальності, абсолютизує раціональне державне регулювання як управління, що максимізує вигоду шляхом рішення задачі оптимізації. Проте максимізація вигоди вимагає виконання ряду умов:

– адекватне, неспотворене усвідомлення суб'єктом державного регулювання власної мети поведінки;

– збіг суб'єктивної оцінки ефективності різних варіантів вибору в плані досягнення мети з об'єктивними можливостями цих варіантів;

– можливість зіставлення ефективності різних варіантів, їх ранжирування.

Ці умови насправді не здійснимі. Тому не може бути досягнута максимізація вигоди. Причиною є невизначеність економічної ситуації, в якій відбувається процес вибору, по відношенню до суб'єкта державного регулювання, що вибирає. Невизначеність вибору обумовлена обмеженою можливістю отримання інформації про стан зовнішнього і внутрішнього середовища, неможливістю їх адекватної інтерпретації і використання для прийняття рішень. Невизначеність властива всім сторонам і формам економічної діяльності. Вибір індивідом способу поведінки здійснюється в умовах неповноти і спотвореної інформації, обмежених можливостей по її повній переробці і правильній розшифровці. Це обумовлює неможливість постановки повністю адекватної мети і отримання абсолютно достовірної оцінки результатів всіх можливих варіантів поведінки.

Це серйозна проблема, оскільки поведінка, що максимізує, - одне з основних положень сучасної економічної теорії. В рамках неокласичного підходу дана проблема знімається заміною принципу повної раціональності поведінки економічного агента концепцією обмеженої раціональності. Обмежена раціональність є характеристикою поведінки в умовах невизначеності, коли неможливо передбачати всі ймовірні події і визначити оптимальну стратегію дій. Обмежена раціональність припускає максимізацію вигоди, виходячи з доступної інформації та існуючих можливостей її достовірної оцінки. Таким чином, об'єктом економічного аналізу стає не максимізація вигоди, а прагнення до такої максимізації. Відповідно, поведінка агента представляється як пошук задовільного рішення, що відповідає його усвідомленим перевагам. Інституціональна теорія розвиває концепцію обмеженої раціональності і доповнює неокласичний аналіз.

Необхідно враховувати, що морально-етичні явища відрізняються вельми високою інерційністю та їх адаптація до нових властивостей структурних змін в економіці відбувається повільно і відрізняється тривалістю перетворень [8, с. 63]. Деякі економісти підрозділяють інститути на природні і штучні [9, с. 84]. Вони вважають, що природні інститути виникають тоді, коли їх формуванню не передувала в часі, ідеальна нормативна модель, існуюча в свідомості суб'єктів. Природні інститути є «автоматичною» реакцію на ті або інші зміни. У свідомості суб'єктів знаходяться тільки безпосередня мета дії та його очікуваний найближчий результат.

На наш погляд, розглянуті шляхи створення інститутів мають різну сферу застосування. Представляється, що розповсюдження дієвих природних інститутів вимагає спокійного еволюційного розвитку. Тоді цей своєрідний метод проб і помилок не даватиме істотних відхилень від загальної траєкторії розвитку інститутів.

Особливе місце в механізмі взаємодії системи інститутів і державного регулювання займає правова складова. Правові норми є складовою частиною формальних інститутів, і тому в цій частині дана взаємодія інтернується, перетворюючись на внутрішню сторону

інституціональної системи. Інші елементи державного регулювання виражено впливають на цю систему. Проте його ступінь і конкретні об'єкти у кожному випадку мають специфіку.

Технологічне середовище виявляється більш рухомим в часі. Періодичність і тривалість її дискретних змін цілком відповідає тимчасовим характеристикам, властивим офіційній нормотворчості. Тому її еволюція може враховуватися під час формування інститутів і звичайно в тому або іншому ступені відображається в процесі зміни старих і створення нових правових актів. Таким чином, технологічне середовище може прямо впливати на формальні інститути. Норми, регулюючі сьогодні в багатьох країнах процес прискореної амортизації, - типовий тому приклад.

Разом з тим, завдяки поступальному і стійкому характеру розвитку технологічного середовища зрушення в ній сприймаються всіма учасниками господарського процесу як закономірні зміни, що вимагають адаптації поточної поведінки. Так, наприклад, розвиток точних, а потім високих технологій зробило чистоту і культуру виробничого процесу однієї з необхідних сторін його організації і невід'ємної складової виробничого менталітету. Те ж саме можна сказати і про точність дотримання графіка поставок продукції, необхідність якої породила розвиток виробничих технологій з нульовими запасами. Таким чином, зрушення в технологічному середовищі прямо впливають і на неформальні, і на формальні інститути, що повинно враховуватися під час державного регулювання формування інститутів.

Найрухомішими є політична і економічна складова макросередовища. Зрушення в них зумовлюють поточні зміни в поведінці економічних суб'єктів як реакцію на змінні обставини господарської діяльності. Ці зміни відбиваються, перш за все, на динаміці формальної складової інституціонального середовища. Їх дія на неформальні економічні інститути носить переважно опосередкований характер.

З урахуванням викладеного модель, що описує взаємодію інституціональної економічної системи з макросередовищем економічної діяльності, представлена на рис. 1.

Зміна кожної зі складових макросередовища відбувається за власними законами, зумовлюється особливими передумовами і охоплює різні по тривалості тимчасові інтервали. Така не синхронність змін може по-різному впливати на динаміку окремих складових інституціональної системи і тому обумовлювати різні варіанти її еволюції. Всі ці варіанти в якісному плані зводяться до двох типів такої еволюції. Для одного характерна зміна неформальних інститутів на фоні збереження формальних, що в основному склалися. Для іншого, навпаки, властива мінливість формальних інститутів в умовах стабільності неформальних (рис. 1).

З погляду наслідків для економіки обидва ці типи нерівноцінні. Вони можуть призводити до різних результатів залежно від того, чи є зміна

способом відновлення порушеного балансу між складовими інституціональної системи, або, навпаки, воно вабить розвиток дисбалансу.

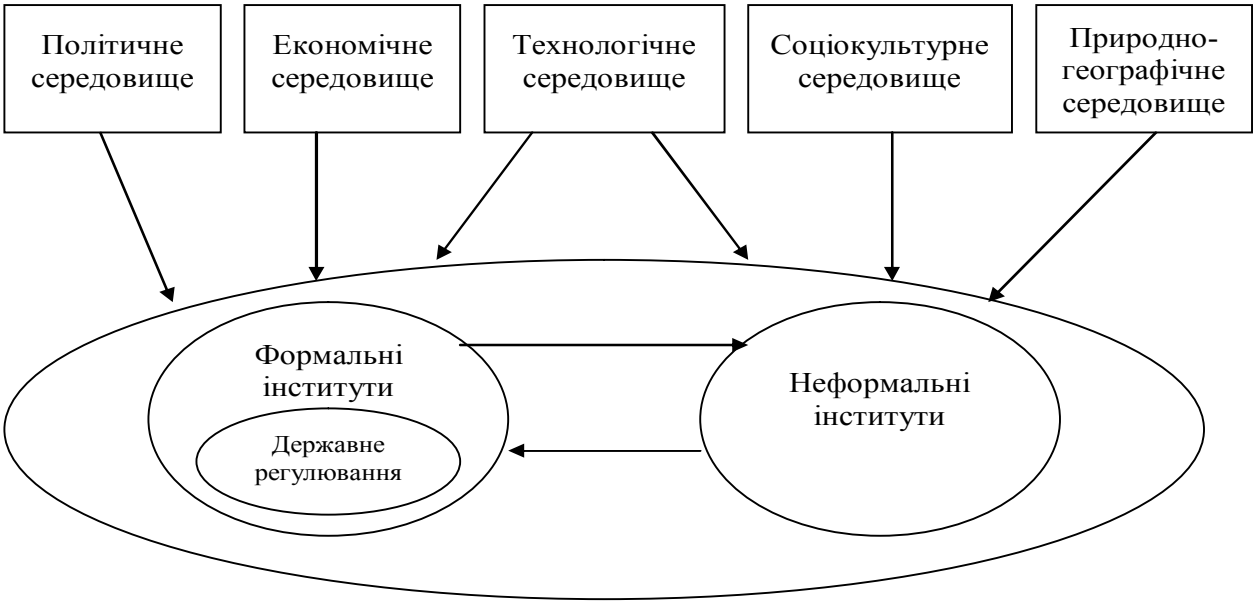

Рис. 1. Взаємодія інституціональної економічної системи з макросередовищем та місце державного регулювання формування інститутів

Проте випереджаючий розвиток формальної складової може бути продуктом різких необоротних змін не тільки в політичній складовій макросередовища. Так, техногенне руйнування природи, що спонтанно розвивається, що породжує державне регулювання в області екологічного захисту. Створення правових основ, регулюючих процеси виробництва атомної енергії, використання технологій на базі СВЧ і т.п. є прикладом випереджаючої реакції формальної складової нормативного інституціонального середовища на зміни в середовищі технологічному [10, с. 13].

З урахуванням розвитку та формування інститутів можна виділити принципи державного регулювання формування інститутів, що спираються на загальні початкові принципи інституціоналізму. До них включаються принципи інститутоцентризму, методологічного соціалізму, єдності та історизму.

Принцип інститутоцентризму є головним, інші, по суті, є його розшифровками, що відображають той або інший його аспект. Даний принцип стверджує, що жодна область науки не може ні виділити свій предмет як впорядковану єдність, ні вивчати, відволікаючись від конкретної форми соціально-економічного життя. Виходячи з цього необхідно взяти до уваги систему норм рефлексій. Без участі цих норм не існує якогось механізму державного регулювання спільної діяльності людей, яке можна було б вивчати окремо.

Принцип методологічного соціалізму вказує, що повинне бути

відправним пунктом наукового аналізу соціально-економічної системи і що таким відправним пунктом бути не може. Якщо соціально-економічна система є спільною діяльністю, що регульована нормами рефлексій, то наявність рефлексії нормованої спільної діяльності повинна бути явно і недвозначно прийнята як початкова передумова будь-якого регулювання системи. Не можна теоретично реконструювати систему з взаємодії індивідів, якщо в модель поведінки кожного з них вже не закладені із самого початку особливі підстави дії, що визначаються нормами рефлексій. Інститути не можуть бути виведені шляхом висновків з властивостей поведінки взаємодіючих індивідів в їх «природному», не нормованому стані. При цьому не має значення, які властивості поведінки приймаються як початкові, чи переважають в ньому егоїстичні або альтруїстичні мотиви. Фігура «природного» індивіда логічно передує поняттю інституту. Це принцип методологічного індивідуалізму.

Поняття інституту логічно передує поняттю неінституціалізованного індивіда. Це принцип методологічного соціалізму (вже, очевидно, зрозуміло, що термін «соціалістичний» несе тут смислове навантаження, що не має відношення до соціалізму як суспільного устрою). Іншими словами, йдеться про аналіз процесів відтворення інститутів або виникнення одного інституту з іншого.

Принцип єдності свідчить, що не існує «матерії соціального життя» з «відносинами», що самостійно складаються в ній, які можна було б представити окремо від норм права та інших інститутів. Державне регулювання функціонування інститутів та регульована ним спільна діяльність людей, як вважають економісти можна трактувати відповідно як регулюючу форму і регульовану матерію соціально-економічного життя, але не можна говорити про те, що форма і матерія знаходиться між собою в причинно-наслідковому зв'язку. Таким чином, принцип єдності відкидає претензії економічної науки на якийсь особливий предмет, позбавлений правової оформленої, а отже, інституціональної своєрідності.

Принцип історизму стверджує, що система державного регулювання формування інститутів як комплекс відносин є конкретною цілісністю, що історично розвивається. Стосовно економічної науки це значить, по-перше, що явища економічного життя неможливо пояснити інакше, як явища певної культури, не беручи до уваги соціально-культурні інститути, що склалися, тобто образ і стиль мислення, особливості світосприйняття, звички і традиції, стереотип думок про те, що «справедливо» і «несправедливо». Коли говорять про необхідність комплексного дослідження процесів державного регулювання формування інститутів мають на увазі саме цей аспект принципу історизму.

По-друге, принцип історизму вказує на особливий характер необхідності державного регулювання формування інститутів, оскільки складається не випадково і хаотично, а закономірно і впорядковано. Йдеться саме про історичну, а не про природну необхідність. Історична необхідність має справу з відкритими можливостями, з яких повинен бути

зроблений висновок, по якому шляху пішли історичні події, вирішують конкретні обставини часу і місця, всі фактори, які потім можуть бути названі його причинами і набудуть статусу «необхідних» подій. Історичне минуле стирає сліди можливостей, які відкриті історичному справжньому. Природа не знає такої відмінності між минулим і справжнім.

Аналіз показує, що державне регулювання формування інститутів в економіці виконує різноманітні функції. Головною задачею державного регулювання формування інститутів є координація взаємодії господарюючих агентів. Виступаючи обмеженнями на поведінку і факторами формування переваг, державне регулювання упорядковує і структурує відносини між агентами, сприяючи тим самим підвищенню інтенсивності і стійкості економічних взаємодій. Відомо, що обмін товарами і кооперація діяльності є основними формами здійснення суспільного розподілу праці. Відповідно забезпечення державним регулюванням розвиненості економічних інститутів і їх здатності обслуговувати процеси обміну і кооперації є найважливішими умовами розвитку виробничого потенціалу і підвищення ефективності економіки.

Висновки. Проблема державного регулювання формування інститутів є методологічно складною і найбільш розробленою як в зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі і дозволяє визначити інститут як економічну категорію, яка є системою суспільних відносин, направляючих і координуючих колективні дії людей. Він є сукупністю регуляторів, що включають правила, морально-етичні норми звичної поведінки. Державне регулювання формування інститутів включає формальні і неформальні норми і правила, а також санкції за їх порушення. При державному регулюванні нами виділено три групи інститутів, що формують інституціональну структуру: інфраструктурні, нормативно-правові, психологічні інститути. До принципів державного регулювання формування інститутів відносяться принципи інститутоцентризму, методологічного соціалізму, єдності та історизму.

Використані джерела інформації:

1. Веблен Т. Избранные произведения / Т.Веблен. – М.: Прогресс, 1990. – 680 с.
2. Голян В.А. Проблеми формування інституціонального середовища національної економіки в умовах ринкових відносин / В.А. Голян // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №5 (59). – С.4-11.
3. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д.Норт. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
4. Норт Д.К. Институты и экономический рост: историческое введение / Д.К. Норт // THESSIS. − Вып. 2. – 1999. − 286 с.
5. Словник термінів ринкової економіки / [під заг. ред. проф. В.І. Науменка]. – К.: Глобус, 1996. – 288 с.
6. Тарасевич В.Н. Институциональная теория: методологические поиски и необходимые гипотезы / В.Н. Тарасевич // Постсоветский институционализм / [под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьєва]. – Донецк: Каштан, 2005. – С.32-48.
7. Ходжсон Д. Экономическая теория и институты: манифест современной институциональной экономической теории / Д.Ходжсон. – М.: Дело, 2003. – 464 с.

8. Ксакина Н.Г. Инфраструктура рыночной экономики / Н.Г. Ксакина // Сборник научных работ аспирантов Харьковского государственного университета. − Харьков, 1993. − С. 62 - 66.
9. Інфраструктура товарного ринку: [навч. посібник] / [під ред. д-ра екон. наук І.В. Сороки]. – К.: НМЦВО МОіН України, Студцентр, 2002. – 608 с.
10. Вільямсон Олівер Е. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів / Олівер Е.Вільямсон. – К.: Артек, 2001. – 472 с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 352

Козловський В.О.,
к.держ.упр.,
провідний науковий співробітник
науково-дослідного центру проблем авіації,
авіаційного пошуку та рятування
Українського науково-дослідного інституту
цивільного захисту Міністерства з
надзвичайних ситуацій України

АРГУМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ АВІАЦІЙНОГО ПОШУКУ ТА РЯТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Синтезуються об’єктивні чинники, що зумовлюють необхідність здійснення або суттєво впливають на організацію авіаційного пошуку та рятування в Україні. Окреслені основні напрями наукових досліджень проблем авіаційного пошуку та рятування.

Синтезируются объективные факторы, обуславливающие необходимость проведения или существенно влияют на организацию авиационного поиска и спасания в Украине. Очерчены основные направления научных исследований проблем авиационного поиска и спасания.

Objective factors that predetermine the necessity of realization or substantially influence on organization of aviation search and saving in Ukraine are synthesized. Outlined basic directions of scientific researches of problems of aviation search and saving.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Об’єктивні закономірності суспільного розвитку, потреба забезпечення людства мобільним, комфортним і надійним транспортом та, не меншою мірою, футуристичне прагнення людини літати, призвели до бурхливого розвитку авіації та авіаційної техніки у XX столітті. Протягом ста років було здійснено, по-суті, авіаційно-технологічний прорив. Підвищилась вантажопідйомність та швидкість літаків цивільної авіації, сьогодні у світі налічується понад 29 тис. цивільних аеропортів, деякі з яких мають пропускну здатність понад 200-300, навіть понад 1000 рейсів на добу [1].

Хоча історія авіації в Україні нараховує не одне десятиліття, на сучасний стан цієї пріоритетної, в умовах інноваційного розвитку світової